

spoznanja, da je predpogoj vsaki reformi temeljito proučenje razvoja dotične gospodarske stroke in njega smeri, in da mora biti vsaka reforma zasnovana na natančnem spoznanju te razvojne smeri. Podvreči se kolikor mogoče brezpogojno razvojnim zakonom, je predpogoj vsacega večjega uspeha. To nikakor ne znači radikalnega postopanja. Prav nasprotno, kajti predrugačenje kulturnega in gospodarskega življenja se izvršuje povsod le sila počasno in v etapah in ne prenaša poskusov, kateri se preveč oddaljujejo od obstoječih razmer. Veliki koraki so samo tedaj na mestu, kadar je mnogo malih korakov v primernem času priredilo zanje polje.

V naši dobi je gospodarske uredbe značaj: obrtovanje v velikem slogu. Temu načinu produkcije se morajo več ali manj podrežati vsi drugi načini, ker produkcija v velikem slogu se zamore ponašati z najboljšimi uspehi in je v nekaterih važnih gospodarskih strokah jedino možni način proizvodnje. Ako naj rokodelstvo vspeva, se mora podvreči zakonu naše dobe, po katerem zakonu je produkcija v velikem slogu postala gospodovalni način proizvodnje. In ker tega posamezni rokodelci z malimi izjemami nikakor ne more, mu preostane samo jedna pot, to je združevanje.

Združenje rokodelcev mora zadobiti značaj produkcije na debelo. To je možno samo potem zadrage. Veliki problem rokodelskega vprašanja je, dobiti tako za drugo, katera pušča posameznemu rokodelcu njegovo samostojnost in ga zajedno dela sposobnega, pridobiti dosti kapitala, da vstvari na višini tehniške in trgovinske popolnosti stoječe podjetje. Naj to svojo trditev pojasnimo z vzgledom. Celo v velikih mestih se dogaja večkrat, da tekmujejo rokodelci z veleindustrijalci za prevzete večjih del. V takih slučajih se pokaže, da rokodelec za veleindustrijalcem sicer ne zaostaja v tehničnem oziru, pač pa v trgovinskem oziru. Navadno ni zmožen pregledati vse momente, katere je pri proračunanju vpoštovati; rokodelec ne zna izračunati, koliko bode imel stroškov in koliko sme zahtevati dobička, kar reprezentuje skupaj proračun, izkratka rokodelec ne zna trgovinske kalkulacije, on vedno vsako delo le povprek taksira. Zgodi se večkrat, da je rokodelec prevzel kako delo za nižjo ceno nego veleindustrijalec, ki vender ceno dela, ali največkrat rokodelec ne pride niti do svojih stroškov in ima vsled tega občutno izgubo. Tudi pri večjih delih, ki se v naprej zagotove rokodelcem, in pri katerih rokodelcu ni treba konkurirati z veleindustrijalcem, navadno ne napravi rokodelec pravih proračuna, in vsled tega se je vkoreninilo mnenje, da rokodelec ne zna kalkulirati. Kalkulacija je pravo označilo podjetništva. Že s tem, da se rokodelec nauči kalkulirati, dobi širji pregled, se razvija njegova kupčijska bistroglednost, in si uglaadi pot, da vstopi mej podjetnike. Podjetništvo je v bistvu združenje tehničnega znanja s trgovinsko prevdarnostjo. Te poslednje dandanašnji rokodelec nima. Ako hoče živeti, mora pa zaslužiti. Rešitev rokodelskega stanu je zatorej mogoča samo potem za-

druge, za katero pa je mladi naraščaj v tehniškem in v trgovskem oziru šele vzgojiti.

Za povzdigo eksporta.

Uprav a tempo je naš minister za trgovino, ekselencia baron Dipauli, sezval raznih strokovnjakov na posvetovanje o vprašanju, kateremu vse druge države posvečajo vso pozornost svojo in ki se je le v nas popolnoma zanemarjalo do sedaj. To vprašanje je: izvažanje naših izdelkov v tuje dalnje kraje.

Uprav a tempo — smo rekli. Nikoli še niso evropske države tako tekmoval v pridobivanju tržišč v drugih daljnih krajih, nego se to godi sedaj par let sem. Vsaka si hoče zagotoviti čim večji delež na veliki svetovni trgovini. V ta namen si popolnjujejo svoja zastopništva na raznih točkah, važnih za trgovino, ustvarjajo nasebine, pošiljajo svoje vojne ladije, gledajo, da si pridobivajo ozemlja ali „v najem“, vse to, da si le množe zvezo med svojimi izdelovalci in odjemalci v dotičnih krajih, da povzdigajo svojo industrijo in odpirajo nova pota nje glavni zaveznici; veliki trgovini. Najlepši izgled temu tekmovanju imamo sedaj v Kitaju. Le v nas je vladalo do sedaj neodpustno in trebalo je, da je došel strogo konservativen mož, baron Dipauli, ki je pokazal nekaj zmisla zato življensko vprašanje in hoče podati potrebno vspodbujajo in vzdramiti interesovane kroge iz nesrečne letargije. Baron Dipauli je torej začel drezati, da bi tudi pri nas enkrat prišlo do primerne organizacije našega eksporta. S podporo odstrani države hoče pošiljati v daljne kraje trgovskih strokovnjakov, in vstvarili sinankatov, ki naj bi bili posredovalci za našo veliko trgovino. Izposlovati hoče tudi podpore od finančnih zavodov za financiranje tega podjetja.

Vemo, da je to šele začetek od začetka in da je daleč, daleč do sadu.

Kmetijstvo.

Kako zasajati sadno drevje.

Za povzdigo sadjarstva pričelo se je v poslednjih letih res živahno gibanje po vsem Kranjskem. Reči se sme, da toliko sadnega drevja, kolikor se ga danes posadi v enem samem letu, ni se ga posadilo prej niti v desetih letih skupaj, to je veselo dejstvo, in iz tega gre sklepati z gotovostjo, da se bode naše sadjarstvo povzdignilo v kratkem do gospodarsko jako pomenljivega razvoja. Nekaj je pa vender, kar pri obilni zasaditvi sadnega drevja ni hvalevredno in kar bode zaželeni uspeh zelo zmanjšalo. To je napačno zasajanje sadnega drevja. Ako namreč strokovnjak opazuje, kako da se sadno drevje pri nas zasaja, se mora nehote izjaviti, iz tega dela ne bo nič uspeha.

Napake, katere se delajo pri zasajanju sadnega drevja in katere je odpraviti, so naslednje:

Prva napaka: Sadno drevje se zasaja dostikrat na preslab, prepust, nerodovit, kamnit svet, kateri je čestokrat tudi burji preveč razpostavljen. Nemci imajo sicer pregovor, kateri veli: Kjer imaš kak prazen prostor, tje zasadi sadno drevo, ono ti bode trud obilno poplačalo. Ta pregovor že zdavno ni več resničen, vsaj v naših krajih ne, kajti resnica je, da na pustem, nerodovitnem, kamnitem, še celo burji razpoloženem svetu sadno drevje noče rasti, še manj pa roditi in naj se ga tudi pravilno zasaja. Na takem svetu uspeva sadno drevo le tedaj, ako se ga čez in čez 60 do 100 cm globoko prekoplje, prerigola, in ako se med drevjem potem svet vedno obdeluje ter gnoji. Tako sadno drevje zasajati se pa v največ slučajih ne izplača, ker to preveč velja. Zato imamo tu samo zasajanje v jame v mislih, zato pa se mora izvoliti dober, rodovit, zaviten svet, sicer je ves trud brez uspeha.

Druga velika napaka pri zasajanju sadnega drevja v posamezne jame je naprava premajhnih jam. Kolikokrat ima stvari večji človek priliko videti, da se napravlja za drevje le tako velike jame, da se le s silo koreninje vanje stlači. Tako delo ni več vredno, je otročje, že vnaprej je gotovo, da bo brez uspeha. Jama naj bode za vsako visoko debelnato drevo vsaj meter široka in sicer na vse štiri strani ter do 60 cm globoka. Pri izkopavanju jame dati se mora trato ali rušo posebej na kupček, plast izpod trate na družega in najspodnejšo na tretjega.

Tretja napaka je ta, da se jame navadno preblizu druga drugi napravljajo. To vsled tega, ker se nima pred očmi, kakšno da bode drevo, to je, kako obsežno da bode v vejah čez 20 ali 30 let, ampak pred očmi se ima samo obsežnost drevesa, kakoršno kaže takrat, ko se ga zasaja. Nasledek temu je pregosta saditev, katero se mora pozneje zredčiti, ko bi moralo drevje ravno najboljše roditi. Manj kakor 8 metrov narazen naj hrušk in jabolk nihče ne zasaja, orehov pa ne gostejše od 10 metrov.

Četrta napaka je ta, da se drevje pri presajanju pravilno ne obreže. Obrezati se ga mora na koreninah tako, da se vse pri izkopavanju poškodovane korenine nekoliko okrajša. To pa tako, da so rane v zemljo obrunjene, ne pa proti nebu. Na mladikah je pa drevje tako obrezati, da se ga za polovico skrajša in to zunanji, ne pa notranji pop.

Peta napaka je ta, da se drevje navadno preplitvo, semtertje pa tudi pregloboko zasaja. Pravilo v tem oziru je to-le: Ne zasajaj drevesa nikdar plitvejši pa tudi ne globokejši, nego je prej raslo.

Šesta napaka je ta, da se ne pazi, da bi prišle korenine v ravno tisto lego, v kateri so prej rasle, in da se jih torej z zemljo ter rokami ne poklada, ampak kar z motiko zasuje, tako da se korenine morajo povesiti, kar je jako napačno.

Sedma napaka je ta, da se trato ali rušo na korenine poklada, namesto da bi se jo prvo v jamo zmetalo

ter dobro potlačilo, potem na to zemljo izpod trate in konečno ono iz najnižje plasti prav na vrh jame položilo.

Osmo napaka je ta, da se posajeno drevo koj ne poveže in sicer h kolu, katerega se prvega v dno jame zabije, ko je še prazna.

Deveta napaka je ta, da se napravi okolo posajenega debelca hribček, holmček zemlje, katero se še močno pohodi, namesto da bi se okolo njega tako veliko, skledi podobno jamico rahlo napravilo, kakor je jamica visoka.

Ako bi se naši sadjarji ogibali teh napak, neslo bi jim sadjarstvo najlepši dobiček.

D. N.

Poučni in zabavni del.

Vodnikova nevesta.

(Češki spisal V. Beneš-Trebizsky. — Poslovenil D. P.)

(Dalje.)

„Vi ste jo izpodili, oče, to dobro, tiho Voršilko?“ menil je za nekaj časa mladenič. „Niste je imeli tako kaznovati, toda tem bolje njega, zapeljivca“, in pri teh besedah so se mu zasvetile oči kakor dva plamena, in roka segnila je po palici.

„Siromak ne more kaznovati gospodov iz grada, slabo bi se mu godilo; njim je vse dovoljeno. Slišiš, Andrej? Vse, a zato jih tudi pusti. Ne povem ti, kateri je to bil. Ako Bog bistvuje, in jaz trdno verujem, da bistvuje, ta ga sam najbolje kaznuje, gotovo bolje, kakor bi to mogla tvoja roka. Pusti ga, naj dalje greši, a tem bolje občutljivo se kazni bedaka dotekne.“

„Kaj to pomaga, oče, vedno potem, a nikdar takoj? Preje ima kaznovati, takoj po zločinstvu, ka bi takov prokletec ne rušil miru med ljudmi, a jih ne onesrečil“, jezil se je Andrej.

„To on, mili dečko, najbolje ve. Dolgo sem to premišljeval; toda k pravemu koncu nisem nikdar prispel.“

„Striček, i padlo Voršilko bi si vzel, ne sramoval bi se je.“

„A v ribarnici bi žnjo ne smel prebivati, ali pa bi se moral jaz preseliti drugam. Jaz, Rokos, ribič-krejski!“

„Po drugi se ne bodem, stric, oziral; tako kakor njo, ne mogel bi nobene ljubiti.“

„Skusi na njo pozabiti. I jaz se učim pozabljati, a pozabljam. I jaz sem jo ljubil, dečko; toda ne govoriva o tem. — Nikomur nisem več oče, nobene hčeri nimam. Ta je umrla, slišiš, Andrej?“

„Saj jo najdem, in ko se žnjo vrnim, naju blagoslovite Odpustite-li Voršilki?“

„Niti besede več, ne poznaš Rokosa! Kar je krejski ribič sklenil, na tem niti lasu ne premeni, ko bi i streha nad njim podirala. — Kaj bi ljudje rekli? — Teh več ne maram, njih sodba me več ne skrbi.“

„Oče, samo spomnite se je . . .“